Aan de orde is de behandeling van:

- **het voorstel van wet van de leden Waalkens en Ormel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het verhogen van de maximale proeftijd voor misdrijven die de gezondheid of het welzijn van dieren benadelen, en in verband met het verhogen van het strafmaximum voor onder meer het doden van andermans dieren (30511).**

De **voorzitter**: Ik zie opnieuw de heer Waalkens in het vak van de initiatiefnemers zitten, evenals de heer Ormel. Dat vind ik altijd een hoogtepunt. Mijnheer Waalkens, vindt u het niet lekker zitten in de zaal of zo? Dat zou de reden kunnen zijn.

De heer **Waalkens** (PvdA): Daar reageer ik maar niet op.

De **voorzitter**: Dat is ook een manier, maar het is hartstikke fijn dat u opnieuw een initiatief neemt. U wordt daarbij ondersteund door Sebastiaan Buijs en Mona van Spijk, stafmedewerkers van de heer Ormel. Ik dank hen voor hun medewerking aan dit initiatief. Verder heet ik de minister van Justitie welkom.

We doen vandaag de eerste termijn van de Kamer. De heer De Roon zit vast in het verkeer. Hij heeft verzocht om als laatste te mogen spreken, zodat hij iets meer tijd heeft om hier te komen. Ik neem aan dat daartegen geen bezwaar bestaat.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Mevrouw de voorzitter. Het is altijd heugelijk om te zien dat de Kamer zelf initiatieven neemt. Voor mij is het vooral heugelijk dat de Kamer al meerdere malen initiatieven heeft genomen om het dierwelzijn in Nederland te verbeteren. Daar wil ik de beide indieners, die de erfenis hebben overgenomen, mee complimenteren.

Nu ga ik naar de inhoud toe. Mensen die dieren mishandelen, zou het wat de SP-fractie betreft verboden moeten worden om nog langer dieren te mogen houden. Daar spreken wij als Kamer al jaren over. Oud-CDA-minister Veerman hield de boot altijd af wanneer wij de discussie daarover begonnen. Dan verwees hij naar het initiatief van de leden Wolfsen en Eerdmans, maar inmiddels zijn wij vier jaar verder. Veerman is minister af. De LPF is opgeheven. Er is een nieuwe verkiezing geweest en we horen nog steeds hetzelfde geluid, want minister Verburg houdt net als haar voorganger elke discussie af door te verwijzen naar het initiatief dat inmiddels is overgenomen door de heren Waalkens en Ormel. Zonder cynisch te willen zijn, wil ik toch graag horen waarom dit relatief simpele voorstel zo enorm lang in dit gebouw is blijven hangen zonder dat het effectief in wetgeving is omgezet.

De SP is voorstander van een daadwerkelijk houdverbod voor de mensen die herhaaldelijk dieren mishandelen. Dit voorstel houdt slechts een proeftijd in waarin mensen geen dieren mogen houden. Dat is goed, want een proeftijd van tien jaar is beter dan de huidige drie jaar, maar het is duidelijk dat dit geen houdverbod is. Dat is wel wat wij als SP-fractie wensen. Ik snap de argumentatie van de beide collega's dat het opleggen van een proeftijd als een bijzondere voorwaarde voordelen oplevert. Er hoeft dan namelijk geen nieuwe rechtsgang te komen. Ik zal die hele argumentatie niet herhalen, want die is inhoudelijk goed toegelicht in de schriftelijke beraadslaging. Bij mij blijft echter wel de vraag hangen waarom de beide collega's niet hebben gekozen voor een daadwerkelijk houdverbod. Die wens leeft immers breed in de Kamer.

In de schriftelijke beraadslaging vroeg de PvdA-fractie of dit wetsvoorstel beoogt om een veehouder die zijn kat mishandelt, te verbieden om vee te houden. Ik vond dat een heel terechte vraag, want het gaat uiteindelijk om de vraag hoe dit wetsvoorstel in de praktijk uitpakt. Ik vond de reactie van de indieners ontluisterend, want daaruit bleek dat zij dit met dit wetsvoorstel niet beoogden. Dan snap ik het niet meer. Dan is dit niet alleen geen houdverbod; dan is het ook een proeftijd die niet voor iedereen geldt. Als dit niet geldt voor veehouders die dieren mishandelen – of dat nou hun huisdier is of hun "productiedier", zoals dat zo naar heet – kom ik tot de conclusie dat dit wetsvoorstel toch weer gericht is op lieve, knuffelbare huisdiertjes. De consequenties voor de veehouderij zitten er niet in. De veehouder die zijn dier mishandelt – zij het in dit geval een kat, maar dat is net zo goed een dier als een koe, een varken of kip – krijgt geen tijdelijk houdverbod opgelegd. Het gaat dus ook niet gelden voor veehouders die op een andere manier over de schreef gaan. Ik krijg hier graag een toelichting op van de initiatiefnemers. Wat gebeurt er als veehouders een dier mishandelen? Veel mishandelingen zijn al volgens de Nederlandse wet toegestaan zoals couperen, tanden vijlen en castreren. Ook dan kun je echter over een wettelijke grens gaan. Betekent dit dan dat een veehouder nog steeds dieren mag houden? Als hij zijn hond doodschopt, mag hij dan nog steeds honden fokken of dieren houden? De definitie van dierenmishandeling is zo subjectief dat ik tot de conclusie kom dat het alleen maar gaat om huis-, tuin- en keukenmishandeling en dat alles wat in de grote schuur van de veehouder gebeurt, er niet onder valt. Daar word ik niet blij van.

Ik juich onderdelen van dit initiatiefwetsvoorstel toe zoals het verhogen van de maximumstraf voor misdrijven die de gezondheid of het welzijn van dieren benadelen. Het feit dat dierenbeulen nadat zij zijn betrapt, vaak opnieuw dieren mishandelen of verwaarlozen, mag niet worden getolereerd in onze samenleving. Het geeft geen pas dat dierenbeulen er met lage straffen of zelfs zonder straf af komen. Het is bekend dat er een vergrote kans is dat mensen die dieren mishandelen, ook mensen geweld aandoen. Dit blijkt uit onderzoek. Daarom is het van belang voor het welzijn van dieren èn van mensen om dierenbeulen zo snel mogelijk en stevig aan te pakken.

Aan de indieners daarom de vraag hoe dit wetsvoorstel kan voorkomen dat zaken worden geseponeerd zoals nu gebeurt. Hoe kan dit wetsvoorstel voorkomen dat er minimale transacties worden gesloten zoals nu helaas vaak aan de orde is? Zou het niet slim zijn om de minister van Justitie alvast te vragen om een richtlijn op te stellen voor het College van procureurs-generaal voor het strafvorderingsbeleid met betrekking tot dierenmishandeling? Zo wordt nu al duidelijk dat transacties of seponeren niet gewenst zijn en dat de samenleving en wij als volksvertegenwoordigers dit niet wenselijk achten.

Van Velzen

De SP-fractie vraagt zich af hoe dit wetsvoorstel, als het wordt aangenomen, zal worden gehandhaafd. Ik pleit ervoor dat er extra budget komt, om te beginnen voor de Landelijke Inspectiedienst. Mijn fractie heeft daar al eerder voor gepleit, maar dit wetsvoorstel is nog eens een extra reden om die budgetten te verhogen. Wat is het standpunt van de indieners over het verhogen van het LID-budget? Ik vraag hun dit als individu maar ook als vertegenwoordiger van hun fractie. De Algemene Inspectiedienst kampt ook met tekorten en daarin zal geen verbetering komen door de fusie. Zou er geen extra budget moeten komen voor de Algemene Inspectiedienst om te kunnen handhaven op dierenmishandeling?

Worden agenten opgeleid om alerter te zijn op dierenmishandeling, op wat zij op straat voorbij zien komen, opdat zij deze wet beter ter hand te kunnen nemen? Betekent dit dat de bezuinigingen op de politie die zijn voorgesteld, in de ijskast worden gezet? Daar ben ik altijd al voor geweest, maar dit wetsvoorstel geeft daar extra reden toe. Zal de agent in de wijk erop worden geattendeerd dat een inwoner een proeftijd heeft en dat hij geen dieren mag houden? Weet de handhaver dat hij moet opletten op een individu met een dergelijke proeftijd? Hoe wordt dit geregeld? Als niet wordt geregeld dat de politie wordt geattendeerd op deze individuele inwoners, is het wetsvoorstel dan geen wassen neus, slechts symboolpolitiek die niet te handhaven is? Hoe weet een dierenspeciaalzaak of een asiel dat een persoon die een hond wil kopen of een kat een nieuw onderdak wil geven, geen dieren mag houden? Is er een systeem om mensen hierop alert te maken? Hoe weet de burger die via Marktplaats dieren verkoopt dat hij te maken heeft met een dierenbeul die helemaal geen dieren zou mogen houden?

Deze wet regelt dat natuurlijke personen kunnen worden aangepakt, maar waarom is er niet voor gekozen om hier ook rechtspersonen onder te laten vallen? De eigenaar van een dier die opdracht geeft om het dier onder slechte omstandigheden te transporteren of te huisvesten, ontloopt zo de dans. Dat is in mijn ogen onwenselijk en ik krijg hier graag een reactie op.

Een meldplicht voor dierenartsen is volgens mijn fractie een volgende, onontkoombare stap. Voor kindermishandeling is er al een vorm van meldplicht en een meldplicht voor dierenmishandeling zou een logisch vervolg daarop zijn. Delen de indieners die mening? Zo ja, waar zou die melding dan terecht moeten komen? Zou een arts mishandeling moeten melden bij de politie of bij een vertrouwenspersoon? Hoe kan worden bereikt dat de signalen dat mensen dieren mishandelen, terechtkomen bij de handhaver en dat er sancties en maatregelen worden getroffen? Graag een reactie hierop.

Voorzitter. In de huidige praktijk leggen rechters zelden een houdverbod op. Het is de vraag of dit door het wetsvoorstel zal veranderen. Ik hoop dat ten zeerste, want het gaat om een schrijnend onderwerp dat nu eens echt moet worden opgepakt. Ik stel daarom voor om het wetsvoorstel tussentijds te evalueren. Zijn de initiatiefnemers bereid om die tussentijdse evaluatie in het wetsvoorstel op te nemen? Ik ben natuurlijk bereid om hierover een motie in te dienen, maar ik neem aan dat dit niet nodig is.

Ik wil die evaluatie om erachter te kunnen komen hoe vaak er een houdverbod wordt opgelegd, hoeveel zaken er aan de rechter worden voorgelegd, hoeveel zaken er worden geseponeerd of afgedaan met een transactie en waarom rechters er straks toch niet voor kiezen om deze wet in te zetten. Ik wil daarin inzicht krijgen om te kunnen bepalen of het wetsvoorstel een effectieve oplossing biedt. Ik hoop dus dat de indieners gaan zeggen dat ze dit voorstel overnemen.

De heer **Heerts** (PvdA): U begon met de opmerking dat u het een goede zaak vindt dat deze mensen uit de coalitie met een initiatiefwetsvoorstel zijn gekomen om het leed van dieren serieus te nemen. Vervolgens noemt u een aantal verbeterpunten. Met de meeste ben ik het zelfs wel eens, maar aan één punt stoorde ik mij toch een beetje. U doet het namelijk voorkomen alsof het wetsvoorstel alleen maar betrekking heeft op huis-, tuin- en keukendieren. Ik heb de indieners echter een vraag gesteld over de kat en de rest van het bedrijf. Uit het antwoord maak ik op dat het de bedoeling is dat ook dit wordt aangepakt. Waaruit maakt u dan toch op dat het wetsvoorstel alleen maar over huis-, tuin- en keukenkatten gaat?

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Huis-, tuin- en keukenkatten. Dat is weer eens een nieuw begrip, maar ik vind het wel een mooie.

In de schriftelijke ronde heeft uw fractie hierover terecht een vraag gesteld. Mag een veehouder die een huisdier mishandelt, nog wel vee houden? Het antwoord van de indieners was dat zij inschatten dat de rechter het een disproportionele maatregel zou vinden. Deze reactie van de indieners is een handvat voor rechters voor de interpretatie van de wet. Als het inderdaad zo gaat dat dierenmishandeling door een veehouder niet leidt tot maatregelen die effect hebben op zijn bedrijf, dan vind ik het wetsvoorstel te slap. Ik sta helemaal achter de geest van het wetsvoorstel dat wij dierenmishandeling veel harder dan nu moeten aanpakken. Ik denk echter dat het wetsvoorstel op dit punt kan worden aangescherpt en dat de Kamer dat ook wil.

De heer **Heerts** (PvdA): Ik vroeg u waar u uw inschatting op baseert. U legt het nu nog een keer uit, maar ...

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Ik baseer mij op de passage die ik zojuist aanhaalde.

De heer **Heerts** (PvdA): Ik lees die passage anders. Laat het duidelijk zijn: als een veehouder zijn huisdieren structureel mishandelt, dan is het wel degelijk de bedoeling dat de rechter daarmee rekening houdt, omdat het iets zegt over de manier waarop die veehouder met zijn dieren omgaat. Wat mijn fractie betreft kan het dus wel degelijk gevolgen hebben voor het bedrijf van de veehouder.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Het lijkt wel of u een van de initiatiefnemers bent en het wetsvoorstel staat te verdedigen! Ik waardeer dat, maar ik hoor toch ook graag van de initiatiefnemers dat ik deze passage anders moet interpreteren.

U zegt dat het wetsvoorstel van toepassing moet zijn op een veehouder die zijn dieren structureel mishandelt. Wat bedoelt u echter met structureel? Eén dier mishandelen is misschien niet structureel, maar bij twee dieren ontstaat er al een patroon. Ik vind eigenlijk dat een veehouder die twee keer een dier ernstig mishandelt, sancties moet krijgen opgelegd, ook sancties die

betrekking hebben op zijn bedrijfsvoering. Wij moeten dan niet gaan zeggen: Ach, het is een veehouder en wij moeten er rekening mee houden dat die dieren zijn inkomstenbron zijn.

Iemand die niet met dieren kan omgaan, moet niet professioneel dieren gaan houden. Op dit punt is het wetsvoorstel niet duidelijk genoeg, ook niet na de schriftelijke beraadslaging. Als beide heren in vak K mijn twijfels weg kunnen nemen, bijvoorbeeld door uw redenering over te nemen, dan krijg ik een veel beter gevoel bij het wetsvoorstel. Ik moet dat dan wel horen uit de mond van de initiatiefnemers zelf.

□

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Het is inderdaad een goede zaak dat wij wederom een initiatiefwetsvoorstel mogen behandelen. Het is bovendien een voorstel van de heer Waalkens; heel goed dat hij dat zo vaak doet. Het is dit keer bovendien een extra bijzonder wetsvoorstel, aangezien het door CDA- en PvdA-Kamerleden gezamenlijk is ingediend. Het gesternte waaronder de coalitie opereert, maakt dit heel bijzonder, zie de onvrede over de kilometerheffing, Irak, Afghanistan, het ontslagrecht, de softdrugs, de enkelefeitconstructie, de acceptatieplicht en de hypotheekrenteaftrek. Dat zijn allemaal zaken waarover de coalitie het maar niet eens kan worden. Maar bij het zwaarder straffen van dierenbeulen weten ze elkaar opeens te vinden! U zult begrijpen dat ik mijn zegeningen tel. Van harte gefeliciteerd met dit initiatief. De strekking ervan heeft ook mijn warme sympathie. De aandacht voor dieren staat de laatste jaren steeds meer centraal op verschillende beleidsterreinen. Dat is terecht. Die beweging is een goede zaak. Bij dierenmishandeling is er wel degelijk iets aan de hand. Uit recente cijfers, bijvoorbeeld uit 2008, blijkt dat er 7581 meldingen werden gedaan die zo ernstig waren dat er ingegrepen werd. Dat is nog exclusief de routinematige controles.

Goed omgaan met dieren die onder onze zorg vallen, is een teken van beschaving. De strekking van dit wetsvoorstel is, mensen die niet goed omgaan met die zorg harder aan te pakken. Ik volg de lijn van mevrouw Van Velzen. Zij vroeg zich af hoe het met de veehouders en met de rechtspersonen zit. Heeft dit initiatiefwetsvoorstel daarop ook betrekking? Ik hoop, samen met mevrouw Van Velzen, nadere duiding hierover te krijgen.

Ik stel hierbij wel dat niet iedereen die met dieren omgaat en dieren in bezit heeft die in slechte staat verkeren, een echte dierenbeul is. Mijn fractie hecht ook aan onderscheid tussen mensen die aangesproken kunnen worden op eenmalig slecht gedrag – deze mensen kunnen met maatregelen tot beter gedrag worden aangespoord – en hardnekkige dierenbeulen.

Laat ik eens met de eerste groep beginnen. Bij die al eerder genoemde 7581 serieuze meldingen zitten veel mensen die je op hun gedrag kunt aanspreken. Het gaat dan om een incident. In dit soort gevallen speelt de overheid een belangrijke rol bij het bewustmaken van mensen, het bieden van voorlichting en het aanspreken van mensen als het misgaat.

Verder is er de groep voor wie je een stok achter de deur nodig hebt. Als aanspreken niet helpt, kan de dreiging van een straf helpen om de ernst van de zaak over te brengen. In Nederland is die stok een voorwaardelijke straf, zoals een boete gekoppeld aan proeftijd. Het voordeel van deze aanpak is dat deze redelijk snel en simpel toe te passen is. Door de aanpassing via dit wetsvoorstel kan een langere proeftijd worden opgelegd. Dit vind ik op zich sympathiek, maar het roept wel enkele vragen op. Waarom wordt er nu over het algemeen weinig gebruik gemaakt van de ruimte in de wet voor bestaande boetes? Verschilt de mate van recidive bij een hogere boete? Zo ja, is het verhogen van de mogelijke boete of meer gebruikmaken van de bestaande ruimte niet een effectievere aanpak dan het verlengen van de duur van de voorwaardelijke straf gekoppeld aan die boete? Wordt er dus wel voldoende gebruik gemaakt van de huidige mogelijkheden? Ik vraag dit zowel aan de indieners als aan de minister van Justitie.

Er is ook een categorie die wij onder het kopje ″veelplegers″ is onder te brengen. Ondanks straffen vervallen de mensen uit deze categorie steeds in herhaling. Deze schrijnende gevallen kennen wij uit de media. Het is zeer de vraag of de dreiging van de bestaande boete met een langere proeftijd deze mensen werkelijk kan beïnvloeden. Deze mensen lijden niet zelden ook aan psychische of sociale problemen. Wij vragen ons af of voldoende veelplegers worden afgeschrikt door de bestaande wetgeving en ook door dit wetsvoorstel. Voor deze groep zou een apart houdverbod misschien een betere oplossing zijn dan een voorwaardelijke straf. In onze buurlanden is dat in veel gevallen mogelijk. Waarom hebben de indieners niet voor die route gekozen? Ik heb begrepen dat mevrouw Thieme een amendement heeft ingediend dat een beetje in die richting gaat. Wij zijn zeer benieuwd wat de minister van Justitie kan zeggen over de consequenties daarvan. Vindt hij dat dit een mogelijke oplossing is voor die specifieke groep?

Het beslag leggen op dieren, het opleggen van een voorwaardelijke straf of zelfs een houdverbod zijn vormen van symptoombestrijding. Het is van groot belang dat dit soort gevallen voorkomen wordt, juist door voorlichting over de omgang met dieren. Ik wijs in dit verband op een ander probleem. Er is namelijk een link tussen misbruik van of geweldpleging tegen dieren en geweldpleging tegen mensen. Bij kinderen op jonge leeftijd kun je door de wijze waarop ze met dieren omgaan al fout gedrag voorspellen. Daar zijn allerlei onderzoeken naar gedaan. Onlangs is er door AdSearch een onderzoek gedaan waaruit het volgende blijkt: ″Iemand die een dier martelt, is heel vaak ook in staat om ook met mensen zo om te gaan.″ Dat werd letterlijk gezegd. Het is niet statistisch toevallig dat mensen die zich aan dieren hebben vergrepen, later ook in de problemen komen. Ik hoor de indieners en de minister van Justitie dan ook graag iets zeggen over het tijdig aanpakken van kinderen die dieren mishandelen. Dierenartsen, maar ook de dokter en de politie kunnen dat opmerken en in de ogen van mijn fractie kan er wel iets verbeteren in het leggen van die link. Ik ben benieuwd wat de indieners en de minister van Justitie hiervan vinden.

Tot slot maak ik een aantal opmerkingen over de rol van het OM. Volgens de indieners zal het OM meer prioriteit verlenen aan dierenmishandeling als er hogere straffen en een langere proefperiode opgelegd kunnen worden. Die mogelijkheden garanderen echter niet dat er daadwerkelijk strengere straffen worden opgelegd. Zoals ik eerder zei, wordt van de bestaande mogelijkheden zelden maximaal gebruikgemaakt. En ondanks de reactie

van de indieners op mijn schriftelijke inbreng is het mijn fractie nog steeds niet helemaal duidelijk waarom het OM zijn prioriteiten nu wel zou aanpassen.

Mijn fractie beschouwt deze wetgeving als een klein stapje in de goede richting. Ik heb enkele amendementen gezien waaronder dat van de heer Heerts. Dat is net rondgedeeld. Mijn fractie staat daar zeer sympathiek tegenover. Het is een klein stapje in de goede richting, maar de vraag blijft of hiermee de grote massa meldingen afneemt en de hardnekkigste gevallen van dierenleed werkelijk kunnen worden voorkomen. Wij hopen dat wij dankzij de aanname van het huidige initiatiefwetsvoorstel, maar ook van de amendementen verdere stappen in die richting kunnen zetten.

□

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Voorzitter. Voor de tweede keer in drie maanden tijd spreken wij vandaag over een wetsvoorstel dat het welzijn van dieren betreft. Het gaat in dit geval om de bescherming van dieren tegen mishandeling door zwaarder te straffen. Elke stap vooruit doet mijn fractie goed. Ik wil de indieners en de oorspronkelijke initiatiefnemers Eerdmans en Wolfsen dan ook bedanken voor hun inspanningen. Dierenmishandeling is ontoelaatbaar. Sinds de eerste verschijning van dit wetsvoorstel hebben wij helaas nog veel gevallen van ernstige dierenmishandeling en verwijtbare verwaarlozing voorbij zien komen. Ik noem als voorbeeld de fokker in Oisterwijk bij wie de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming onlangs nog 154 honden in beslag nam. Deze recidivist kreeg voor de vierde keer een proces-verbaal. En vorige week was er nog een melkveehouder die 30 kalfjes zodanig verwaarloosde dat de Algemene Inspectiedienst de dieren in beslag moest nemen. Ook met hem waren al herhaaldelijk afspraken gemaakt over hoe hij zijn dieren moest verzorgen. Dat schreeuwt om een houdverbod.

Waarschijnlijk is dit nog maar het topje van de ijsberg. Ik neem aan dat de indieners bij het formuleren van voorliggend voorstel schrijnende gevallen als die bij deze fokker en melkveehouder voor ogen hadden. De dieren werden stelselmatig verwaarloosd en kregen onvoldoende eten en drinken, met enkele honden die doodgingen als gevolg. Serieuze vervolging en strafoplegging blijven echter achterwege. Onlangs nog schreef minister Verburg dat de extra inzet in de strijd tegen malafide hondenhandel in 2008 en 2009 heeft geleid tot 41 gevallen waarin proces-verbaal is opgemaakt. De sancties die hierbij werden opgelegd, varieerden van werkstraffen van 60 uur tot boetes van € 500 tot € 2800. € 500, dat is de gemiddelde prijs van een hond, mits die op www.marktplaats.nl wordt aangeboden. Dat is geen straf, nee zelfs niet eens een tik op de vingers; dat is een gecalculeerd risico voor malafide handelaars die elke nacht vanuit Tsjechië en andere voormalig Oostbloklanden met kofferbakken vol verwaarloosde pups naar Nederland rijden. Met zulke straffen kan beter gesproken worden van ″door de vingers zien″ dan ″optreden″. In veel gevallen zal een houdverbod veel meer op zijn plaats zijn, al zou ook dat voor mijn fractie niet ver genoeg gaan. Daarop kom ik later terug.

Het gaat erom dat de mogelijkheid tot het opleggen van een houdverbod niet nieuw is. Toch lijkt hiervan zelden gebruik te worden gemaakt. Waarom niet? Welke verandering gaat dit wetsvoorstel hierin brengen? Dit zijn vragen waar de indieners van twee regeringspartijen in mijn ogen iets te gemakkelijk overheen stappen. Wat zijn tot nu toe de ervaringen met het opleggen van een houdverbod? Hoe vaak is dit inmiddels opgelegd? Hoe vaak wordt dit vervolgens overtreden? In hoeverre heeft dit instrument bijgedragen aan het voorkomen van recidive? Misschien kan de minister de indieners bijstaan in het beantwoorden van deze vragen.

Er is herhaaldelijk om een evaluatie van de bestaande wetgeving en handhavingspraktijk gevraagd. Ik verwijs nog maar eens naar professor Freriks die in dit kader, tijdens het rondetafelgesprek over de Wet dieren, opmerkte dat maar al te vaak wordt geroepen om verhoging van de strafmaat zonder dat er wordt gekeken naar de daadwerkelijke reden waarom serieuze strafvervolging wordt nagelaten. Het staat als een paal boven water dat tot nu toe structureel onvoldoende prioriteit is gegeven aan het bestrijden van dierenmishandeling, zowel op het gebied van de melding als van de opsporing, vervolging en strafoplegging. Het aantal meldingen bij de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming neemt toe, maar de politie heeft het te druk met andere zaken. En als de zaak al bij het Openbaar Ministerie komt, wordt in veel gevallen geseponeerd door de officier van justitie. De enkele dierenbeulen die uiteindelijk bij de rechter moeten verschijnen, komen er met een beschamend lage boete van af. Welke verandering gaat dit wetsvoorstel hierin brengen? Hogere straffen en een langere proeftijd zijn een goede zaak, maar mijn fractie vreest dat de veranderingen in het Wetboek van Strafrecht, zoals voorgesteld in dit wetsvoorstel, slechts papieren tijgers zijn en niet leiden tot veranderingen in de rechtspraktijk. Ik hoor het graag als dit niet zo is.

Dan kom ik op de inhoud van het voorstel. Het houdverbod wordt verlengd van drie naar tien jaar. Dit gaat mij niet ver genoeg. Wat mijn fractie betreft, mogen mensen die herhaaldelijk hebben laten zien niet de verantwoordelijkheid te kunnen dragen voor een dier een levenslang houdverbod opgelegd krijgen, zeker als er een bedrijfsmatige kant aan zit, zoals bij de eerder genoemde fokker en de melkveehouder. Wij hebben hiervoor een amendement ingediend, dat het mogelijk maakt om na het houdverbod van tien jaar, wanneer er binnen vijf jaar weer een dier wordt mishandeld, een permanent houdverbod op te leggen.

Een tweede amendement heb ik ingediend om, naast de voorgestelde verruiming, de mogelijkheid te creëren om het houdverbod als zelfstandige straf op te leggen. Het probleem bij het houdverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf is namelijk dat de voorwaarde komt te vervallen bij de tenuitvoerlegging van de hoofdstraf. Een overtreder kan er dan voor kiezen de voorwaarde te overtreden, een kleine boete te betalen of een paar uur werkstraf te verrichten, en kan vervolgens doorgaan met mishandeling en verwaarlozing. In een lucratieve handelsomgeving is dat weinig afschrikwekkend. Mijn fractie vindt dat zeer onwenselijk. Het voordeel van een zelfstandig houdverbod is dat het niet afhankelijk is van de verwezenlijking van de gestelde voorwaarde.

De heer **Teeven** (VVD): Ik zie dezelfde problemen met het houdverbod als bijzondere voorwaarde als u. U stelt u voor om dat als zelfstandige hoofdstraf te doen. Zou het niet beter zijn om het als maatregel op te leggen?

Thieme

Wanneer het als hoofdstraf geldt en iemand wordt niet veroordeeld, kun je dan toch dat houdverbod opleggen. Het kan gebeuren dat iemand niet wordt veroordeeld, bijvoorbeeld wegens persoonlijke omstandigheden, afwezigheid van schuld in de persoon van de dader, in een situatie van overmacht of doordat de feiten wel zijn bewezen, maar er is iets bijzonders aan de hand waardoor je niet tot die hoofdstraf komt.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Het is wel iets om over na te denken of dat een mogelijkheid is. Wat wij beogen met dit amendement is in ieder geval dat het niet kan verdwijnen doordat het onderdeel uitmaakt van een voorwaardelijke hoofdstraf. Als het zo is als u zegt, dat de maatregel daaraan ook kan bijdragen, wil ik graag met u bekijken of wij dit kunnen opnemen in dit wetsvoorstel.

Het houdverbod moet niet zomaar kunnen verdwijnen als zich bepaalde omstandigheden voordoen waarvan het afhankelijk is gesteld. Dat is wat mijn fractie wil voorkomen. Juist een dergelijk zelfstandig houdverbod zou met recht de benaming "dierenhoudverbod" kunnen verdienen. Het introduceren ervan zou bovendien passen bij de ambities van het regeerakkoord.

Om het ook mogelijk te maken aan personen die hun eigen dieren mishandelen een houdverbod op te leggen, dien ik nog een amendement in, dat binnenkort naar de Kamer komt.

Nog een punt dat naar mijn mening onderbelicht blijft in dit voorstel, is de handhaving. Hoe zullen de houdverboden kunnen worden gehandhaafd? Worden er extra controleurs aangesteld of wordt er alleen actie ondernomen als er een melding bij de Dierenbescherming binnenkomt? De Partij voor de Dieren pleit voor een plan van aanpak om de handhaving te verbeteren, om met recht te kunnen spreken van een Nederlandse dierenpolitie. Is de minister bereid hierin het voortouw te nemen en spoedig een voorstel hiervoor aan de Kamer te presenteren?

De indieners kunnen wel met een sympathiek wetsvoorstel komen voor hogere straffen, maar hun fracties zijn er – dat moeten wij niet vergeten – wel tevens verantwoordelijk voor dat er niet voldoende middelen op dit moment beschikbaar zijn om effectief te handhaven op het gebied van dierenwelzijn. Dat er meer middelen noodzakelijk zijn om het dierenwelzijn inderdaad te kunnen handhaven, moge duidelijk zijn. De Algemene Inspectiedienst heeft het veel te druk met de handhavingstaken die hij van Brussel verplicht moet uitvoeren om toe te komen aan het handhaven op het gebied van dierenwelzijn. Misschien dat er per dag nog een halfuurtje tijdens de lunchpauze over is, maar daarbij blijft het wel. Dat hoor ik ook uit de praktijk. Bovendien ontbreekt het die organisatie aan voldoende mensen, middelen en specialistische kennis die nodig is om daadwerkelijk goed te kunnen optreden tegen dierenmishandeling. Dit blijkt keer op keer uit onafhankelijk onderzoek. Hoe zien de indieners dat?

Aangezien wij vandaag praten over dierenmishandeling en de bestrijding ervan, wil ik nog even ingaan op de toenemende signalen dat dit vaak voorkomt in een omgeving waar meer aan de hand is. Uit onderzoek naar de situatie in Amerika, het Verenigd Koninkrijk, Canada en Australië blijkt dat 40% van de daders van gewelds-misdrijven eerder dieren mishandelden, dat meer dan de helft van de mishandelde vrouwen in opvangcentra meldt dat hun huisdier ook wordt mishandeld en dat dierenmishandeling door jonge kinderen een sterke en vroege indicator is voor gedragsstoornissen, maar niet wordt meegenomen in de diagnosticering als risicofactor voor later probleemgedrag. Of dit als additionele risicofactor wordt meegenomen in de risicotaxatie voor gewelddadig gedrag, is nu geheel afhankelijk van de onderzoeker. Dit zijn serieuze gegevens waarvan je zou verwachten dat ze leiden tot serieuze vertaling in preventief beleid, maar dat is niet het geval. Gegevens over dierenmishandeling worden niet doorgegeven aan instanties als de GGD, de politie, het Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Bij meldingen over huiselijk geweld wordt niet gevraagd naar eventueel aanwezige huisdieren in het gezin. Mishandeling van dieren vormde eerder een onderdeel van de risicotaxatie-instrumenten en nu niet meer. Waarom is dit aspect eruit gehaald? Is de minister bereid om de mogelijkheden te bekijken om dierenmishandeling toe te voegen aan de protocollen die de politie gebruikt bij meldingen van huiselijk geweld en de vraag naar aanwezige huisdieren weer op te nemen bij de risicotaxatie-instrumenten?

Een meldingsplicht voor dierenartsen in geval van vermoede dierenmishandeling is een instrument dat ook in andere landen wordt gebruikt in de opsporing van huiselijk geweld. Hoe staat het kabinet hiertegenover?

Minister Rouvoet merkte eerder in een overleg over kindermishandeling op dat het signaleren van dierenmishandeling een belangrijk aspect kan zijn bij het signaleren van kindermishandeling en hij stond open voor suggesties. Minister Hirsch Ballin zei: "Als het van belang is in substantiële mate voor huiselijk geweld, zullen wij dit spoor uiteraard niet laten lopen. Als het voorkomt, is het relevant, want wij willen heel graag een eind maken aan de duisternis rondom het huiselijk geweld. Als daar op deze manier indirect een bijdrage aan kan worden geleverd, dan graag." Voor de bestrijding van dierenmishandeling verwijzen beide bewindspersonen echter naar hun collega Verburg van Landbouw. Dat is jammer, want zij houdt het bij voorlichting over huisdierbezit en bij psychosociale ondersteuning van veehouders die herhaaldelijk hun dieren verwaarlozen. Ik had mij meer voorgesteld van dit kabinet, dat de bestrijding van dierenmishandeling in het regeerakkoord heeft opgenomen en dat zegt te staan voor normen en waarden maar dieren daarvan kennelijk uitsluit, of dieren althans zeer karig bedeelt als het op normen en waarden aankomt bij hun behandeling.

Vandaag zetten wij op initiatief van de Kamer een klein stapje in de goede richting. Het zal echter nog lang duren voor wij er zijn, al hoop ik eigenlijk dat wij er al eerder zijn. Ik stel voor dat wij vanaf nu het marstempo flink verhogen. Onze amendementen geven daarvoor een eerste aanzet.

Voorts ben ik van mening dat er een einde moet komen aan de bio-industrie.

De heer **De Roon** (PVV): Ik stel een vraag naar aanleiding van het amendement dat wij net hebben gekregen. Ik hoorde mevrouw Thieme zoiets zeggen als dat er nog een nader amendement komt. Dat verstond ik niet helemaal goed; misschien leidt mijn vraag dus tot een herhaling van wat zij al heeft gezegd. Ik lees in dit amendement dat er een aparte straf moet komen, luidende een verbod op het houden van dieren. Er wordt

vervolgens een artikel 36 0a ingevoegd in het Wetboek van Strafrecht. Daarin wordt voorgesteld dat al een verbod op het houden van dieren kan worden uitgesproken bij veroordeling wegens het misdrijf, bedoeld in artikel 350, tweede lid, waarin het gaat om vernieling, beschadiging enzovoorts van een dier van een ander. Moet dan niet ook het verbod op het houden van dieren als een aparte straf mogelijk zijn als het gaat om schendingen van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, of is dat nu juist wat mevrouw Thieme in het amendement zet dat nog gaat komen?

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Exact. De bedoeling is dat je ook een houdverbod kunt krijgen als je een eigen dier hebt mishandeld.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat de heer De Roon nu zijn bijdrage kan houden. Wij houden dus gewoon de volgorde aan.

□

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. De Partij voor de Vrijheid is als diervriendelijke partij allesbehalve tevreden over de huidige strafrechtelijke aanpak van dierenbeulen, en dan druk ik het nog voorzichtig uit. Deze aanpak voldoet niet en het is hoog tijd dat dierenbeulen veel steviger worden aangepakt. Niet alleen een boete of een taakstraf, maar ook een minimumgevangenisstraf en een levenslang verbod op het houden van dieren zouden moeten behoren tot de mogelijkheden voor de rechter. Naast verbeteringen in de wet moeten er ook verbeteringen in de opsporing en de vervolging van dierenbeulen komen. In de handhaving van de rechtsregels ter bescherming van dieren moet dus ook verbetering komen. De indieners van het wetsvoorstel hebben een eerste stap gezet op de goede weg. Dat verdient veel waardering. Het wetsvoorstel heeft dan ook zeker onze sympathie. Toch zijn er kanttekeningen te maken op het wetsvoorstel. Die leg ik vandaag graag aan de indieners voor.

Zij hebben ervoor gekozen om het bij dierenmishandeling mogelijk te maken om een voorwaardelijke straf op te leggen met een maximale proeftijd van tien jaren. Als bijzondere voorwaarde kan daaraan dan door de rechter worden verbonden dat de veroordeelde gedurende de proeftijd geen dieren mag houden. Dit is dus ter bescherming van dieren. Het moet tegengaan dat de bewezen dierenbeul zich andermaal vergrijpt aan dieren die hij houdt. Hij mag gedurende de proeftijd geen dieren houden en kan zich daar dan in ieder geval niet aan vergrijpen. Een andere juridische constructie zou kunnen zijn het in de wet opnemen van een separate straf of maatregel, inhoudende een verbod op het houden van dieren. Aan de door de indieners voorgestelde juridische constructie, een houdverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf, kleeft naar mijn mening een niet onbelangrijk nadeel. Ik zal dat uitleggen.

Als een veroordeelde dierenbeul het als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf opgelegde houdverbod, zoals voorgesteld door de initiatiefnemers, niet nakomt, is het gevolg dat hij zijn voorwaardelijke straf moet uitzitten, zijn voorwaardelijke taakstraf alsnog moet gaan doen of de voorwaardelijk opgelegde geldboete moet gaan betalen. En dat was het dan ook. Daarmee is dan de kous af, want het verbod om dieren te houden komt verder direct te vervallen. Als binnen de proeftijd het houdverbod nog een keer wordt geschonden, kun je niet opnieuw tenuitvoerlegging vragen van de voorwaardelijke straf. Die was namelijk al bij de eerste keer ten uitvoer gelegd en dat kan dan niet nog een keer. Met andere woorden: als de rechter een voorwaardelijke straf heeft opgelegd met als bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde gedurende tien jaren geen dieren mag houden, en de veroordeelde dat verbod al naar één jaar overtreedt, dan wordt zijn voorwaardelijk opgelegde straf ten uitvoer gelegd, en dat kan dus maar één keer. In de resterende negen jaren is er geen houdverbod meer. Er is althans niets meer wat nog kan worden afgedwongen of waar een sanctie op staat. Na gerecidiveerd te hebben, kan de dierenbeul weer zonder consequenties dieren gaan houden. Is dit inderdaad wat de indieners beogen? Zien zij dit niet ook als een nadeel van de door hen gekozen constructie?

Dit nadeel – dat is het in mijn ogen – kan worden voorkomen door het houdverbod niet als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf op te laten leggen door de rechter, maar de rechter de mogelijkheid te geven om een houdverbod van dieren als een separate straf of maatregel op te leggen gedurende een bepaalde tijdsspanne. Op overtreding van het houdverbod zou dan een straf moeten worden gesteld in de wet. Bij iedere schending van dat houdverbod heeft dit als consequente voor de dader dat hij telkens opnieuw bestraft kan worden en ook steeds zwaarder bestraft kan worden, zoals gebruik is. Dus niet slechts eenmalig, zoals in de door de indieners gekozen juridische constructie, maar telkens opnieuw als hij het houdverbod schendt. Zou dat niet veel beter zijn? Ik krijg graag een reactie van de indieners.

Er zijn ook situaties waarin de inbreuk op de rechten van dieren, het toegebrachte dierenleed, zo groot is dat die tien jaar niet voldoet. Die situaties hebben zich in het verleden ook voorgedaan. Wij zouden graag zien dat het houdverbod ook langer, en in bepaalde gevallen levenslang, kan zijn. Wat dat betreft steun ik dus graag de inzet van de Partij voor de Dieren.

Mijn volgende punt betreft de verhoging van de strafmaat van artikel 350, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht. Daarbij gaat het niet om de dierenkwelling als zodanig. Het gaat erom dat een dier dat van een ander is, wordt beschadigd, vernield of weggemaakt. Kortom, dat artikel 350 gaat om de bescherming van de belangen van de eigenaar van het dier. Nu sta ik niet onsympathiek tegenover de verhoging van de strafmaat van twee naar drie jaar. Ik moet wel zeggen dat ik de motivering van de indieners zwak vind. Zij stellen in hun toelichting dat zij de conclusie hebben getrokken dat artikel 350 ook zou dienen ter bescherming van het dier zelf. Ik geloof dat niet. Ik denk dat artikel 350 er alleen maar is ter bescherming van de rechten van de eigenaar. Bovendien ontstaat er door dit voorstel binnen artikel 350 een onevenwichtigheid. De indieners stellen voor om de strafmaat voor het doden, wegmaken of beschadigen van een dier van een ander van twee naar drie jaar te verhogen. In het eerste lid van artikel 350 gaat het in het algemeen over het beschadigen, wegmaken, vernielen enzovoort van een goed van een ander en daar staat twee jaar gevangenisstraf op. De indieners stellen niet voor om dat ook te verhogen. Die onevenwichtigheid begrijp ik nog niet goed.

De Roon

Ik zou er veel voor voelen, en wil de indieners vragen daarover na te denken, om ook voor het eerste lid van artikel 350 de strafmaat te verhogen. Dat betekent niet dat je in alle gevallen van vernieling van een goed van een ander, naar zo'n hoge straf hoeft te grijpen, maar er zijn wel situaties denkbaar waarin dat misschien wel gepast is. Ik herinner me dat een aantal jaar geleden in het Rijksmuseum een belangrijk schilderij, ik meen van Rembrandt, ernstig is beschadigd door iemand. Toen heeft de rechter de maximale gevangenisstraf van twee jaar opgelegd. Het gaat dan om een schilderij dat vele miljoenen waard is. Ik zou me dus kunnen voorstellen dat er bepaalde gevallen zijn van beschadiging of wegmaking van goederen van anderen, niet zijnde dieren, waarvan je toch zegt dat die twee jaar misschien wel te weinig is. Zou het daar niet ook drie jaar moeten zijn? Als zo'n schilderij dat tientallen miljoenen waard is, wordt gestolen, staat er op zijn minst vier jaar gevangenisstraf op. Als het wordt vernield, staat er nu maar twee jaar gevangenisstraf op. Het resultaat voor de eigenaar is echter hetzelfde. Hij is zijn schilderij gewoon kwijt. Ik wil de indieners vragen daar nog eens over na te denken en op te reflecteren en te reageren.

Zoals inmiddels wel bekend is, is de Partij voor de Vrijheid voor de invoering van minimumstraffen op allerlei delicten. Dat is niet anders in het geval van dierenmishandeling. Wij vinden dan ook dat op de misdrijven tegen dieren een minimumstraf moet komen te staan van drie maanden. Bij de eerste keer krijgt iemand een voorwaardelijke gevangenisstraf en bij recidive een onvoorwaardelijke. Wij gaan nu niet bepleiten om dat ook in dit wetsvoorstel te introduceren. Ik zal ook geen amendement van die strekking indienen. Daarmee zou ik iets voorstellen wat onevenwichtig is ten opzichte van de rest van het Wetboek van Strafrecht. Daar zitten namelijk nog veel meer delicten in waarvoor ik het minstens zo belangrijk vind dat er een minimumstraf komt. Als ik nu zou gaan amenderen of de indieners zouden dat zelf wijzigen, zou dat vooruitlopen op wat verder nog nodig is. Als wij dat nu zouden doen, zou het ook leiden tot onevenwichtigheid binnen het geheel van ons strafrecht. Dat stel ik nu dus niet voor, maar dat komt wel terug in het wetsvoorstel voor minimumstraffen dat ik heb ingediend en dat later in behandeling zal komen.

De initiatiefnemers geven aan dat door dit wetsvoorstel de aandacht voor dierenwelzijn wordt verhoogd en dat daarmee ook de prioriteit van het OM zal verhogen. Daar heb ik mijn twijfels over. De aanpak door de politie en de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming voldoet niet, vindt de PVV. Mijn collega, de heer Graus, die zich hier erg sterk voor maakt, heeft regelmatig in het verleden aangegeven dat het aanpakken van dierenbeulen bij de politie niet de prioriteit heeft. Wij kunnen dat ook nog wel begrijpen, want de politie heeft het natuurlijk ontzettend druk met allerlei andere misdrijven. Ook met het schrijven van bonnen voor verkeersovertredingen trouwens; dat vinden wij wat minder. De politie is hoe dan ook al zwaar belast. Het is dus begrijpelijk dat zij niet de hoogste prioriteit kan geven aan het aanpakken van dierenbeulen. Dan hebben wij verder ongeveer dertien ambtenaren bij de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming. Zij moeten het hele land coveren. Dat is ook niet genoeg. Een verhoging van de proeftijd met daaraan gekoppeld een verbod op het houden van dieren zal in die situatie geen verandering brengen. Die voorgestelde wetgevingswijzigingen zijn niet voldoende. Er moet meer prioriteit komen voor dierenmishandeling in de opsporing en bij justitie.

Het is daarom niet alleen zaak zorg te dragen voor strenge wetgeving, maar ook voor een professionele aanpak van de schending van die wetgeving. De PVV heeft daarom in het verleden al gepleit voor het invoeren van een separaat opsporingsorgaan, namelijk de zogenaamde "animal cops". Let wel, dieren zijn weerloos. In tegenstelling tot mensen en zelfs kinderen kan een dier geen contact gaan opnemen met een of ander meldpunt om te melden dat het mishandeld is. Wil men het probleem van dierenmishandeling tegengaan, dan moet er echt meer gebeuren dan alleen maar deze relatief kleine wetswijzigingen die de indieners nu voorstellen. De recente proef met een dierenpolitie in Capelle aan den IJssel is in mijn ogen een mooie eerste stap, maar wij willen in wezen dat er een professionele dierenpolitie komt voor het hele land. Vinden de indieners ook zelf niet dat alleen een wetswijziging niet genoeg is, maar dat er in de handhaving ter bescherming van dieren ook verbetering moet komen? Graag een reactie daarop.

Voorzitter. Ik ga naar de afronding. De PVV is voor het voorgestelde houdverbod en de genoemde verhoging van de maximale gevangenisstraf. Wij verschillen daarover niet met de indieners van mening, maar wij vinden wel dat er eigenlijk verdergegaan moet worden, zowel in de wetgeving – ik sta sympathiek tegenover het amendement van mevrouw Thieme – als in de aanpak van dierenbeulen in de praktijk en de handhaving van die wetgeving. Wij pleiten voor minimumstraffen, de mogelijkheid van een levenslang houdverbod van dieren als aparte straf of maatregel en de invoering van animal cops.

□

De heer **Teeven** (VVD): Voorzitter. De indieners hebben veel werk verzet om dit wetsvoorstel hier te krijgen. Dat verdient lof; dit geldt ook voor hun voorgangers. Er is veel tijd verstreken, maar er is altijd veel energie voor nodig om dit voor elkaar te krijgen. Een aparte felicitatie van de Tweede Kamerfractie van de VVD aan de heer Waalkens, omdat het hem toch is gelukt het eerdere wetsvoorstel door de Eerste Kamer te loodsen. Dat vinden wij ook een felicitatie waard.

Naar het oordeel van de VVD-fractie gaan de indieners te eenvoudig voorbij aan de vraag of het voorliggende wetsvoorstel ook zou kunnen voorzien in het preventief opleggen van een houdverbod; andere sprekers hadden het er ook al over. De indieners zien het houdverbod met tien jaar proeftijd als onderdeel van de voorwaarden bij de oplegging van een voorwaardelijke straf. Ik vraag de indieners of het niet mogelijk zou moeten zijn het houdverbod op te leggen, bijvoorbeeld bij ontslag van alle rechtsvervolging vanwege de afwezigheid van schuld, bijvoorbeeld vanwege de psychische gesteldheid van de verdachte. Juist dan zou de rechter geen aanleiding kunnen zien om een hoofdstraf op te leggen, maar zou het wellicht noodzakelijk zijn om het houdverbod als maatregel wel op te leggen.

Voorts vraag ik de indieners of het niet mogelijk zou moeten zijn om het houdverbod te koppelen aan het reeds bestaande artikel 122, lid 1, van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Hebben de indieners er een

De heer Van der Staaij (SGP)

© M. Sablerolle – Gouda

verklaring voor dat slechts boetes worden opgelegd die nooit maximaal zijn? De VVD-fractie is in ieder geval van mening dat dierenmishandeling nooit mag lonen. Is het de bedoeling van de indieners, door de verhoging van de boetecategorie duidelijk tot uitdrukking te brengen dat hier sprake is van een verhoogde strafwaardigheid? In dat verband vraag ik aan de minister van Justitie of dit dan ook niet betekent dat, als dit voorstel kracht van wet krijgt, het vervolgingsbeleid moet worden aangescherpt? Is er de bereidheid bij de minister van Justitie om ook een scherper vervolgingsbeleid in te zetten op dit punt?

De VVD-fractie kan de logica van de indieners niet volgen dat een verhoging van de strafmaxima en een verlenging van de proeftijd quod non zouden leiden tot een verhoogde prioriteitstelling van het Openbaar Ministerie. Zou dit meer prioriteit moeten krijgen, wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen? Zijn de indieners met andere sprekers voor mij van mening dat het ook zou moeten leiden tot het formuleren van hogere eisen door het Openbaar Ministerie, als het gaat om dierenmishandeling door dierenbeulen?

De leden van de VVD-fractie stellen zichzelf nog wel de vraag of de indieners ook transporteurs van dieren onder het bereik van deze wet hebben willen brengen. Zo ja, beschouwen de indieners het strafrecht in die gevallen dan wel als het ultimum remedium? Zou juist bij het transport van dieren het toezicht niet in eerste instantie uitkomst moeten bieden? Is het niet juist hier de bedoeling dat het bestuursrecht een oplossing biedt voor de problemen die de indieners aankaarten? Zou je dan niet veel meer een koppeling moeten maken van een houdverbod aan het bestuursrecht? We zien dat bijvoorbeeld in Zweden, waar het volledig administratiefrechtelijk is opgelost.

Mijn fractie is voorts van mening dat de indieners tot op heden onvoldoende hebben aangegeven waarom niet is gekozen voor het zelfstandig houdverbod, eventueel door het strafrecht gesanctioneerd. Naar het oordeel van de VVD-fractie is nog onvoldoende onderbouwd dat hier sprake zou moeten zijn van een onzelfstandig houdverbod. Kunnen de indieners dat nader motiveren?

Onze fractie staat sympathiek tegenover het amendement van mevrouw Thieme, maar de oplossing zou wellicht niet moeten worden gekozen in de vorm van een hoofdstraf maar meer in de vorm van een maatregel, dus het houdverbod als maatregel. Ik sprak daar bij interruptie al eerder over. Ik hoor graag hoe de indieners daar tegenover staan. Van de minister van Justitie hoor ik graag of hij daar ruimte voor ziet binnen het huidige kader van maatregelen in het Wetboek van Strafrecht.

Wij staan positief tegenover het initiatiefwetsvoorstel, maar wij hebben nog wel wat vragen. Wij vernemen daar graag een antwoord op.

□

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Ik zou graag beginnen met een compliment te maken aan het adres van de heren Waalkens en Ormel voor het werk dat zij voor het voorliggende initiatiefwetsvoorstel hebben verricht. Het is ooit begonnen met een initiatief van de heren Eerdmans en Wolfsen, zoals ook door anderen is gememoreerd. Ik vind het wel mooi om te zien hoe partijen en Kamerleden uit de Kamer verdwijnen maar een initiatief toch verder wordt gedragen en niet ergens in de lucht blijft hangen.

Wij waarderen de inzet voor het initiatiefwetsvoorstel ook, omdat het om een belangrijk probleem gaat, namelijk hoe te komen tot een stevige en effectieve aanpak van dierenmishandeling.

De achtergrond van het initiatiefwetsvoorstel is de toegenomen aandacht voor dierenwelzijn in de samenleving. Die blijkt ook al uit eerdere wetsvoorstellen zoals een initiatief, eveneens van de heer Waalkens, over de aanpak van bestialiteit en de onlangs besproken wetgeving rond dieren.

In de nota naar aanleiding van het verslag merken de indieners op dat de verzwaring van de strafbaarstelling niet uit de lucht is komen vallen, maar bedoeld is om beter aan te sluiten op de gevoelens in de maatschappij en op de huidig gehanteerde normen en waarden in de omgang met het dier. Kunnen zij dat nog nader toelichten? Wij vinden het belangrijk dat wetgeving niet alleen op gevoelens wordt afgestemd die in de samenleving leven, want die kunnen vrij grillig zijn. Het is ook van belang het rechtsgevoel goed in de gaten te houden, te wegen en daar recht aan te doen. Kunnen zij ook wat objectiever aangeven waarom zij van mening zijn dat de door hen voorgestelde verhoging van de strafmaat gerechtvaardigd is?

Er wordt wel gezegd dat de beschaving van een land kan worden afgemeten aan de manier waarop er met dieren wordt omgegaan. Ik heb daar nog eens over nagedacht, toen dat punt zo-even weer naar voren kwam. Ik vrees dat het verband in de negatieve zin sterker is dan in de positieve zin. Waar sprake is van mishandeling van dieren, is er vaak ook het risico van een verkeerde omgang met mensen. Maar andersom kom je het ook wel eens tegen. Er kan sprake zijn van een grote gevoeligheid voor de omgang met dieren, soms op het sentimentele af, zoals wij dat wel konden zien bij bepaalde wrede dictators in het verleden, terwijl men er geen moeite mee heeft om op een onzorgvuldige manier met mensen om te gaan. In nazi-Duitsland werd in het eerste jaar heel goede wetgeving op het terrein van de dieren tot stand gebracht, maar werd met de mensenrechten op een heel rare manier omgesprongen. Mijn vaststelling is, zonder dat ik daar verder een verklaring voor heb, dat het negatieve verband helaas duidelijker is dan het positieve verband.

Van der Staaij

De SGP-fractie steunt het initiatiefwetsvoorstel. Wij vinden de voorgestelde maatregelen goed en gerechtvaardigd.

In het Wetboek van Strafrecht is opgenomen dat voor mensen die veroordeeld zijn voor mishandeling van personen met grote kans op recidive een proeftijd langer dan drie jaar met tien jaar als maximum opgelegd kan worden. De indieners willen met het hun wetsvoorstel mogelijk maken dat dit – zij het gekoppeld aan een houdverbod – ook voor recidive ten aanzien van dierenmishandeling gaat gelden. Is het niet wat merkwaardig dat je eigenlijk qua proeftijd voor "mensenmishandelaars" en "dierenmishandelaars" eenzelfde periode laat gelden? Suggereert dat niet een soort gelijkstelling, terwijl hier wezenlijke verschillen in het geding zijn? In aansluiting hierop vraag ik de indieners hoe zij de strafbepaling bij artikel 36 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren waarderen tegenover de strafbepaling voor het mishandelen van mensen. De basisbepaling van artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht is dat mishandeling wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaar. Dat is dezelfde strafmaat als voor het mishandelen van dieren. Is dat wel logisch? Ten aanzien van het houdverbod sluit ik mij overigens aan bij vragen en suggesties van diverse collega's. Graag een reactie van de initiatiefnemers op de alternatieven die zijn gesuggereerd in de vorm van een aparte hoofdstraf en maatregel, en van het amendement van mevrouw Thieme.

De indieners citeren in de toelichting op het wetsvoorstel uit het naslagwerk Handhaving wetgeving dierenwelzijn. Daaruit blijkt dat het OM nog weinig gevangenisstraffen of houdverboden, in de vorm van proeftijd, oplegt voor dierenmishandeling. De indieners verwachten dat de voorgestelde verhoogde maximering van de proeftijd zal leiden tot een verhoogde prioriteit bij het Openbaar Ministerie. Waarop is dit optimisme gebaseerd? Is niet meer nodig om hieraan prioriteit te geven in de praktijk? In hoeverre zal, als je het houdverbod koppelt aan de waarschijnlijkheid van recidive, dit in de praktijk makkelijk aantoonbaar zijn? Is dat ook geen argument om eerder tot een zelfstandige straf over te gaan dan de koppeling aan de inschatting van recidive?

De initiatiefnemers geven in de toelichting aan dat het noodzakelijk is dat "het College van Procureurs-Generaal van het Openbaar Ministerie een richtlijn opstelt voor het strafvorderingsbeleid met betrekking tot dierenmishandeling". Dat lijkt mij een zinvol voorstel. Graag hoor ik van de verantwoordelijke minister of hij bereid is dit in gang te zetten. De SGP-fractie kan zich vinden in het voorstel om het strafmaximum van artikel 350, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht te verhogen van twee naar drie jaar, waardoor deze gelijkgeschakeld wordt met de strafbepaling in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWWD). Twee verschillende strafmaten voor mogelijk hetzelfde misdrijf ligt niet in de rede. Wat het zwaarst is, moet hierbij het zwaarst wegen. Ook wordt op deze wijze in artikel 350 een gerechtvaardigd onderscheid in strafmaat gemaakt tussen goederen en dieren. Toch vraag ik me nog af of de voorgestelde verhoging van het strafmaximum daadwerkelijk consequenties zal hebben voor de rechterlijke praktijk. Als het gaat om mishandeling van andermans dieren kan de rechter op grond van de GWWD nu immers al een driejarige gevangenisstraf opleggen. Dat is in de praktijk nog onvoldoende het geval. Mijn hoofdvraag is daarmee: goed dat er ook verhogingen komen in het kader van een effectieve aanpak, maar hoe zien de indieners voor zich dat het daadwerkelijk zal komen tot een verbetering van de opsporing en de handhaving van deze regels? Uit een oogpunt van effectiviteit gaat het daar zeker om. Hoe is deze wetswijziging te zien in het kader van andere maatregelen op het terrein van het dierenwelzijn? Is dit ingebed in een breder maatregelenpakket, is dit een onderwerp dat je in verband moet zien met een aantal andere maatregelen die nog genomen moeten worden?

□

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): Voorzitter. Hebt u dat nu ook? Je komt 's avond laat thuis en je hebt nog even tijd om te ontspannen. Dus, in mijn geval, zet je de televisie aan om te zien of er nog iets zinvols of misschien zelfs zinloos te zien is. Je zapt een beetje en ineens zit je Animal Rescue te kijken. Dan is het echt verschrikkelijk schrikken. Het is vaak niet om aan te zien hoe wreed mensen met dieren om kunnen gaan. Werkelijk onbegrijpelijk. Slapen kan ik daarna wel vergeten. Het zijn beelden die je in het donker nog scherper op je netvlies hebt en je blijft ze daarom nog lang zien.

Mensen die het dieren tot zo'n hel maken, moeten wat de CDA-fractie betreft stevig worden aangepakt. Het moet voor hen heel erg lang verboden worden nog dieren te houden. Daarom zijn wij zo ingenomen met dit voorstel. Het betreft hier een voorgestelde juridische constructie die kan voorkomen dat dierenbeulen nog langer dieren kunnen houden. De rechter kan bij een voorwaardelijke straf of een gedeeltelijke voorwaardelijke straf als bijzondere voorwaarde opleggen dat iemand niet langer de dieren mag houden. Doet hij of zij dat toch, lapt die dierenkweller het verbod aan zijn of haar laars, dan kan tien jaar lang de eerder opgelegde voorwaardelijke straf alsnog ten uitvoer worden gelegd. Terug de bak in, terug naar die zware straf. Wie niet luisteren wil, zal dus zelf maar moeten voelen.

Wij moeten ons immers realiseren dat dieren in gevangenschap volledig afhankelijk zijn van hun verzorgers. Die afhankelijkheid verplicht. Iemand die daar niet mee om kan gaan, verdient het niet om nog langer dieren te mogen houden. Dat is simpel. Het is heel goed invoelbaar dat niet is gekozen voor een aparte wettelijke regeling maar voor een houdverbod als bijzondere voorwaarde met een langere proeftijd. Daarom spreken wij over een constructie. Hierdoor kan heel slagvaardig worden opgetreden. Slagvaardigheid is iets waar wij natuurlijk wel veel waarde aan hechten. Een apart houdverbod biedt veel extra bescherming, een heel eigen rechtsgang, waardoor wellicht onvoldoende daadkrachtig zou kunnen worden opgetreden. De tenuitvoerlegging van deze constructie kan veel vlotter, hetgeen wij in beginsel toejuichen. Maar er kleven ook wel een aantal nadelen aan. Ik denk dat de heer De Roon dat heel keurig heeft verwoord, dus ik ben wel heel benieuwd naar de reactie van de indieners op deze feitelijk juiste constatering, waarover je een oordeel kunt hebben. Ook de maatregelgedachte is een heel interessante, want die biedt inderdaad ook weer wat meer ruimte. Wij zijn zeer benieuwd naar de reactie van de initiatiefnemers hierop.

Wij weten natuurlijk dat ieder wetsvoorstel dat hier aan de orde komt uiteindelijk pas echt tanden krijgt in de

praktijk. Wij snappen dat alles staat en valt bij die uitvoering, bij de juiste toepassing van wetten. Collega's die zich hier vandaag maar ook in de schriftelijke ronde al hardop hebben afgevraagd of die praktijk nu echt bitser wordt, hebben natuurlijk wel een punt. De CDA-fractie is echter van mening dat als wij hier gezamenlijk uitspreken dat het ons ernst is met deze wet, die rechtspraktijk dat signaal beslist wel zal oppakken. Het kan niet zo zijn dat men, nadat deze wet in werking zou zijn getreden, gewoon op dezelfde voet doorgaat en lage straffen uitspreekt en het daarbij zou laten. Wij spreken ons als parlement hier namelijk expliciet uit over de strafwaardigheid van dierenmishandeling. Wij als medewetgever schroeven het strafmaximum op en verlengen de proeftijd. Dat is een krachtig geluid en dat moet worden gehoord. Kunnen wij daar vervolgens zelf nog iets aan doen? De CDA-fractie denkt van wel. Vandaar dat wij de initiatiefnemers willen verzoeken om zich alsnog tot de minister van Justitie te wenden en hem te vragen hoe hij tegen die eventuele OM-richtlijn in dezen aankijkt. Het is namelijk onbevredigend om het erbij te laten dat het de indieners niet helemaal bekend is of de minister bereid is het OM te laten onderzoeken een dergelijke richtlijn op te stellen. Wij willen dat wél weten om vervolgens te kunnen beoordelen of wij als Kamer daarna nog aan zet zijn. Zijn de indieners bereid om daarover met de minister – hij is nu hier aanwezig – van gedachten te wisselen en de Kamer daarover straks te berichten?

Dan nog een opmerking over het voorgestelde verhoogde strafmaximum. Het is goed dat de strafmaxima worden gelijkgeschakeld. Het mag niet uitmaken of je je eigen dier iets aandoet of een dier van een ander. Natuurlijk beseffen wij ook dat de bescherming van het houderschap niet identiek is aan de bescherming van het dier zelf, maar wat ons betreft is het toch ook wel een achterhaald verschil. Toen veel mensen in hun levensonderhoud afhankelijk waren van dieren, stond de bescherming van de houder van het dier, het ongestoord gebruik maken van een dier, voorop. In de huidige tijd kennen wij compensatieregelingen, schadevergoedingen, verzekeringen, en is dierenwelzijn van belang om het dierenwelzijn an sich. Schaadt je dat dierenwelzijn door je schuldig te maken aan dierenmishandeling, dan moet meteen duidelijk zijn welk strafmaximum van toepassing is. Dat moet bij iedere regeling gewoon drie jaar zijn. Die straf moet de rechter kunnen opleggen aan die dierenbeulen.

Tot slot nog iets over de naleving. De CDA-fractie wil daar iets meer over weten. Kan de inspectie nu te pas en te onpas controleren of iemand het houdverbod naleeft? Heeft zij daar een melding voor nodig of niet? Wat is hierbij de rol van de dierenarts? Een meldplicht lijkt sympathiek, maar – dat zien wij ook bij de discussies over de kindermishandeling – een dierenbeul zal niet, als hij misschien nog enig berouw krijgt, naar een dierenarts gaan. Die zal een dierenarts gaan mijden. Dat is helemaal niet in het belang van een dier. Constateert de dierenarts dat er iets ernstigs aan de hand is, dan moet dat signaal natuurlijk wel doorkomen. Hoe denken de initiatiefnemers hierover? En de politie? Die heeft inzage in het strafblad, waarin staat of iemand een bijzondere voorwaarde opgelegd heeft gekregen. Kunnen zij dan ook een controlerende taak hebben? Een wijkagent kan daarin toch een rol vervullen? Daarover zouden wij ook graag iets meer horen.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Mevrouw Van Toorenburg hield een heel hartverwarmend pleidooi om op te komen voor dieren en dieren niet te laten mishandelen. Wat is voor haar echter de definitie van dierenmishandeling? Als een persoon, bijvoorbeeld een dierenarts, een kat of een hond onverdoofd castreert, zou daar dan tegen moeten worden opgetreden?

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): Wij hoeven hier niet de discussies over te doen over het algehele dierenwelzijn die in de algemene overleggen over dit onderwerp ook worden gevoerd. Voor bepaalde zaken zijn er regels. Er zijn boeren die zeggen dat het onverdoofd castreren van biggen misschien minder erg is dan ze te behandelen op de manier die hier wordt voorgestaan. Dat zijn de dingen waar ik over hoor. Ik denk dat wij de debatten daarover moeten voeren. Ik zal nog een ander voorbeeld geven.

Ik was laatst bij een boer die kalfjes groot mest. Hij zei tegen mij, geroerd: kun je ervoor zorgen dat ze in de Kamer stoppen met het praten over het niet te lang in een vrachtwagen laten zitten van kalfjes. Die dieren zijn namelijk veel meer beschadigd, gestrest en overstuur wanneer zij ergens onderweg uit Polen in een wei worden geduwd door mensen die daar normaal eigenlijk helemaal niet mee bezig zijn. Ik vind het lastig om de discussie te voeren over wat in de ogen van de een dierenmishandeling is en in de ogen van de ander iets wat gebeurt in het belang van de dieren. De indieners hebben in de stukken een definitie van dierenmishandeling gegeven. Dat is een definitie waar wij ons in het kader van de behandeling van deze wet prima achter kunnen scharen.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Het verbaast mij een beetje dat mevrouw Van Toorenburg het nu heeft over kalfjes en varkens. Mijn vraag was namelijk of zij vindt dat als een persoon, bijvoorbeeld een dierenarts of een ander persoon, een kat of een hond onverdoofd castreert, dat dierenmishandeling is. Daar wilde ik een antwoord op en dat heb ik niet gekregen. Zij heeft het alleen over kalfjes en varkens. Kan zij aangeven of zij vindt dat dat dierenmishandeling is?

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): Dat kan ik niet zeggen. Ik zou dan eerst van een dierenarts willen horen hoe zeer het doet als hij het verdoofd doet en hoe zeer het doet als hij het onverdoofd doet. Dat kan ik niet beoordelen, want ik ben geen dierenarts. Laten wij daar een keer voorbereid in een debat over discussiëren.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): De algemene opvatting is dat als een dierenarts een kat onverdoofd castreert, dat dierenmishandeling is.

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): U zegt het.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Ik vind het opvallend dat u daar geen mening over hebt en dat u een discussie begint over de rechtvaardiging om biggen onverdoofd te castreren. Al met al hebt u het dus niet goed op een rijtje waar u het over hebt als het gaat om dierenmishandeling.

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): Ik heb heel duidelijk willen maken dat wat in de perceptie van de ene persoon

een oplossing is voor dierenmishandeling, in de perceptie van mensen die veel van dieren weten, juist het tegenovergestelde bereikt. Dat wilde ik zeggen. Laten wij dus niet heel kort door de bocht roepen dat dit beter is voor dieren en dat het beter is om dieren uit een kar te halen als je die dieren lang vervoert, terwijl mensen die echt verstand hebben van dieren en er dagelijks mee werken, net als dierenartsen en dierenhouders zeggen: het lijkt wel zo en het is snel gezegd, maar bekijk nou eens echt goed wat werkelijk in het belang is van dieren. Die discussie voeren wij vaak met de PvdD. Het lijkt in het belang van het dier, maar soms is het eigenlijk het tegenovergestelde. Laten wij ook daar oog voor hebben. Dat is wat ik wilde zeggen.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Ik heb twee vragen. De definitie van ″dierenmishandeling″ is natuurlijk het fundament van dit wetsvoorstel. Wij moeten elkaar dus wel degelijk durven te bevragen over wat daaronder valt. Als een persoon of een dierenbeul een dier herhaaldelijk verkracht en aanrandt en het beeldmateriaal daarvan exploiteert om daar winsten mee te maken, valt dat dan voor u onder ″dierenmishandeling″?

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): Ik denk het wel. Ik kan alleen niet zo goed inschatten hoe ver dat gaat. Daar hebben wij een heel debat over gehad naar aanleiding van het voorstel waarmee een van de initiatiefnemers bezig is geweest en waaraan de Eerste Kamer vervolgens weer enkele haken en ogen zag. Ik denk dat het aan de rechter is om te beoordelen of iets dierenmishandeling is. Wat u beschrijft, zijn wel gruwelijke dingen. In de volksmond zou ik zeggen: ja.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): De volksvertegenwoordigersmond zegt misschien iets anders, want uw fractie stemde tegen het wetsvoorstel om dit soort praktijken strafrechtelijk te verbieden. Waar staat u dan als wij in dit wetsvoorstel ook dit soort ontuchtige handelingen met dieren bestraffen met een tijdelijk of permanent houdverbod?

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): Laten wij dingen wel uit elkaar halen. De redenen waarom wij problemen hadden met het andere wetsvoorstel, zijn uitvoerig besproken. Daar dreigen namelijk dingen onder te vallen waarvan je je moet afvragen of die vervolgbaar zijn en of de bepaling dan handhaafbaar is. Daar zijn kritische noten over gekraakt. Uiteindelijk is dat de reden geweest om daar zo naar te kijken. Het is dus te gemakkelijk om dat hier in dit debat ernaast te leggen.

De **voorzitter**: Tot slot, mevrouw Van Velzen.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Mevrouw Van Toorenburg, ik zal proberen om mijn vragen nog wat sluitender te maken, want u bent niet helder. Als mensen ontuchtige handelingen met dieren plegen en dieren verkrachten, welk effect dat dan ook heeft, vindt u dan dat er een houdverbod zou mogen gelden voor die mensen?

Mevrouw **Van Toorenburg** (CDA): Het wetsvoorstel is aangenomen. Volgens mij zou je dit daaraan kunnen koppelen. Ik denk dus dat dit heel goed mogelijk is. Tegelijkertijd zijn er wel aarzelingen bij die wet, omdat je ook gaat kijken naar kunstmatige inseminatie en fokverboden. Die discussies zijn allemaal gevoerd. Dan wordt het heel ingewikkeld, maar het wetsvoorstel is aangenomen en die nieuwe wet is er. We moeten dus bekijken hoe dit wetsvoorstel zich daartoe verhoudt.

De **voorzitter**: Die discussie gaan wij vandaag niet opnieuw doen.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Dat is de discussie die vandaag speelt.

De **voorzitter**: Dat weet ik wel, maar wij gaan die vandaag niet herhalen.

□

De heer **Heerts** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Namens mijn fractie begin ik met het feliciteren van de heer Waalkens met het feit dat zijn initiatiefwetsvoorstel met betrekking tot het verbieden van seks met dieren en dierenpornografie in de Eerste Kamer is aangenomen. Wij nemen aan – dat vragen wij aan de minister van Justitie – dat het niet lang zal duren totdat de wet in werking treedt. Ik zou zeggen dat dit slechts een formaliteit is. Ik kom daar straks op terug.

Net zoals bij veel initiatiefwetsvoorstellen verdedigen de oorspronkelijke indieners ook in dit geval het wetsvoorstel niet meer. Het huidige wetsvoorstel was ooit van de heren Eerdmans en Wolfsen, toen van de heren Waalkens en Wolfsen en tot slot van de heren Waalkens en Ormel. Wat is er nou mooier dan dat een veehouder en een dierenarts samen zeggen: het is klaar met dat geweld tegen dieren en we moeten een daad stellen? Daarvoor hebben wij waardering, want hoewel natuurlijk al veel voorwerk is gedaan, moet je opnieuw heel veel energie erin steken om dit door te zetten en door beide Kamers heen te loodsen, ook al is dit wetsvoorstel oorspronkelijk door anderen ingediend.

Het doel van dit wetsvoorstel, het voorkomen van dierenleed, kan mijn fractie alleen maar onderschrijven. Wij zullen onze steun ook aan het wetsvoorstel geven, zeker ook omdat het opnieuw een bouwsteen is om dierenleed te verminderen en de ogen niet te sluiten voor andere maatregelen. Daarom is dit een belangrijke bijdrage aan het bestrijden van dierenleed. Dat wil niet zeggen dat met dit wetsvoorstel alle dierenleed de wereld uit is, maar in combinatie met andere maatregelen, wellicht ook nog wettelijke, moet het wel vergaand worden beperkt. Wie weet komen ook andere indieners of andere fracties met aanvullende initiatiefwetsvoorstellen. Er zijn immers kritische vragen gesteld. Ik hecht eraan om op te merken dat de fracties van de Partij van de Arbeid en het CDA in dit kader paal en perk aan dierenmishandeling willen stellen; de heer Van der Ham is er niet meer.

Straffen dienen ook een preventief doel en hoewel het een illusie is te veronderstellen dat vanwege een dreigende straf, strafbare handelingen altijd achterwege zullen blijven, kan het vooruitzicht van een straf en zeker van een daaraan verbonden proeftijd nuttig zijn om herhaling te voorkomen. De indieners achten sommige strafbare handelingen gericht tegen dieren zo ernstig en de risico's van herhaling zo groot dat het naar hun mening mogelijk moet zijn om de daders voor lange tijd te kunnen verbieden om dieren te houden. Geïnspireerd door het al eerder genoemde initiatief van de heer

Heerts

Waalkens voor een verbod op het plegen van ontucht met dieren en dierenpornografie heb ik gemeend dat deze feiten ook zo ernstig kunnen zijn dat ook in die gevallen een houdverbod op zijn plaats is. Ik heb daartoe een amendement ingediend waarin ik voorstel dat de door de heer Waalkens in het Wetboek van Strafrecht geplaatste artikelen, ook een grond zullen vormen voor een houdverbod. Wij zullen de discussie niet overdoen, maar ik neem aan dat de indieners hierop terugkomen in hun termijn.

In de schriftelijke ronde ter voorbereiding van dit overleg heeft de PvdA-fractie vragen gesteld over de reikwijdte van het voorgestelde houdverbod. Zo is gevraagd of een veehouder die een huisdier mishandelt en daarvoor een straf krijgt opgelegd, ook te maken kan krijgen met een algeheel houdverbod voor dieren, met andere woorden: dat hij zijn bedrijf zou moeten sluiten. De indieners merken op dat een rechter de mogelijkheid heeft om een houdverbod voor bepaalde dieren op te leggen. Zij verwijzen daarbij naar artikel 14c van het Wetboek van Strafrecht. Daarin wordt onder meer verwoord dat de rechter een aantal bijzondere voorwaarden het gedrag van de veroordeelde betreffende, mag stellen gedurende de proeftijd. Uit de praktijk waarin deze bepaling wordt gebruikt en de jurisprudentie die erover bestaat, blijkt inderdaad dat de rechter vele creatieve mogelijkheden heeft om bijzondere voorwaarden te stellen. Het lijkt af en toe wel of de fantasie van de rechter daarbij de enige beperking is. Het is prima dat er bijzondere voorwaarden kunnen worden gesteld, want het gaat bij straffen om maatwerk. De minister van Justitie zal dit beamen. De daders moeten precies worden geraakt waar wij ze raken moeten en dat geldt ook hier.

Zien de indieners nog meer mogelijkheden voor het houdverbod? Achten zij het bijvoorbeeld mogelijk of zelfs wenselijk dat een rechter wel toestaat dat iemand maximaal een bepaald aantal dieren mag houden; met andere woorden, dat het houdverbod met het oog op de proportionaliteit deels wordt beperkt?

Het antwoord op de vraag in de schriftelijke ronde over het hoge aantal sepots bij dierenmishandeling is naar mijn mening ook nog niet bevredigend. De indieners maakten zelf melding van het feit dat het Openbaar Ministerie een groot deel van de aangeleverde zaken seponeert. Op mijn vraag hoe dit kan worden verklaard, wordt geantwoord dat in deze zaken klaarblijk sprake was van een hoger maatschappelijk belang dat tot het afzien van vervolging heeft geleid. Dat moge zo zijn, maar dan is de volgende vraag: zou het niet beter zijn er eerst voor te zorgen dat er meer prioriteit wordt gegeven aan de vervolging van dierenmishandeling alvorens voorstellen te doen voor de voorwaarden die moeten worden verbonden aan een blijkbaar relatief weinig voorkomende straf als het houdverbod? Die vraag stel ik in het bijzonder aan de minister van Justitie. Ik zeg niet op voorhand dat er een landelijke officier dierenmishandeling moet komen, maar die mogelijkheid moet op termijn niet worden uitgesloten.

Ik neem aan dat er, als dit voorstel wordt aangenomen door beide Kamers, een aangepaste richtlijn van het Openbaar Ministerie komt. Ik ga hierin verder dan de andere sprekers. Het is dus niet de vraag of die er komt, maar hoe snel. De Kamer gaat daar niet rechtstreeks over, maar indirect natuurlijk wel. Mijns inziens is het van belang dat dierenmishandeling in politie- en justitieland de prioriteit krijgt die dit verdient, ook omdat dit niet op zichzelf staat. Ik herinner eraan dat wij vorig jaar hebben gesproken over de casus van honden die konijnen moesten vangen. Dit gebeurde op een gruwelijke manier. Achter die vorm van criminaliteit gingen echter ook andere vormen van criminaliteit schuil. Die mensen hadden voor zover ik weet ook het nodige met wapenhandel van doen. Mijn collega's hebben daar overigens ook op gewezen. Een meldpunt voor dieren is natuurlijk lastig, want die bellen of twitteren zelf niet zo heel makkelijk. Dat begrijpen wij allemaal, maar de kenmerken van de daders van deze tussen deze vorm van geweld komen volgens mij ook terug bij de daders in andere strafzaken. Mevrouw Thieme attendeerde ons er dan ook terecht op dat het verstandig zou zijn als in de processen-verbaal verbindingen worden gelegd met andere vormen van geweld. Als je dieren gewelddadig behandelt, is de kans natuurlijk groot dat je handjes wel vaker wat los blijken te zitten.

Voorzitter. Waarom voorziet het wetsvoorstel er niet in dat het recidivisten van dierenmishandeling onmogelijk wordt gemaakt om met dieren te werken? Iemand die bij een kinderboerderij werkt en zich bij herhaling aan dierenmishandeling schuldig heeft gemaakt, kan niet als bijzondere voorwaarde bij zijn straf opgelegd krijgen dat hij niet meer met dieren mag werken. In lijn met wat de heer Teeven zei over de bestuursrechtelijke aanpak, stel ik voor om in dit soort gevallen met een gebiedsverbod te werken. Ik hoor graag van de indieners en de minister wat zij van dit idee vinden. Een rechter kan hooligans straks een gebiedsverbod opleggen, maar een combinatie van zo'n gebiedsverbod met een houdverbod kan ervoor zorgen dat recidivisten jarenlang niet meer op een kinderboerderij mogen komen of niet meer bij een veehouder mogen werken.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): U spreekt terecht over de link tussen geweld tegen dieren en andere vormen van geweldpleging. Ik ben het verder met u eens dat bij het opmaken van een proces-verbaal voor geweld moet worden nagegaan of de geweldpleger zich ook aan andere vormen van geweld schuldig heeft gemaakt. Ik heb er nog wel een probleem mee dat op dit moment bij huiselijk geweld niet wordt nagegaan of er ook sprake is van geweld jegens huisdieren. Ik wil daarom ook aandacht voor de omgekeerde situatie: niet alleen naar aanleiding van dierenmishandeling kijken naar andere vormen van geweld, maar ook bij andere vormen van geweld kijken of er sprake is van dierenmishandeling. Bent u het met mij eens dat er protocollen moeten worden opgesteld die ervoor zorgen dat men bij bijvoorbeeld huishoudelijk geweld een risicotaxatie maakt met betrekking tot dierenmishandeling?

De heer **Heerts** (PvdA): Dat is de andere kant. U agendeert dit punt terecht. Ik ben het eigenlijk ook wel met u eens.

De heer **De Roon** (PVV): Ik heb een vraag over uw amendement. Wilt u met dit amendement ook bereiken dat in het geval van iemand die voor dierenmishandeling is veroordeeld, het houdverbod voor dieren wordt geëxecuteerd als hij zich in zijn proeftijd schuldig maakt aan dierenporno of omgekeerd?

De heer **Heerts** (PvdA): Ja.

De heer **De Roon** (PVV): Als dat uw bedoeling is, geef ik u in overweging om nog eens zorgvuldig na te gaan of u dat doel met de huidige redactie van het amendement wel bereikt. Zijn de indieners en de minister bereid om dat ook te doen en de Kamer daarover in hun termijn te informeren?

De heer **Heerts** (PvdA): Dank voor de tip. Ik neem hem graag ter harte.

Voorzitter. Ten slotte de handhaving. Ik heb al iets gezegd over de prioriteit die de handhaving bij het Openbaar Ministerie en de politie zou moeten krijgen. Dat geldt natuurlijk ook voor de AID en de LID. Ik weet niet of deze inspecties hiervoor moeten worden uitgebreid, maar zij moeten natuurlijk wel de capaciteit hebben om de signalen van opsporings- en handhavingsdiensten en gemeentelijke toezichthouders te kunnen verwerken. De AID en de LID moeten hieraan meer aandacht besteden, maar nog belangrijker is dat het onder de aandacht wordt gebracht van alle andere instanties die belast zijn met handhaving, opsporing en toezicht. Ik hoop dat de indieners hierop willen ingaan, want het signaal dat wij zo afgeven, wordt natuurlijk ook elders gehoord.

Mijn fractie kan met het wetsvoorstel instemmen. Ik hoop van harte dat het mogelijk zal blijken om het wetsvoorstel nog voor de zomer af te handelen, zodat het wetsvoorstel op het vaste verandermoment, 1 juli, in werking kan treden.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. Ik hoor dat de heer Heerts zichzelf al een beetje indekt door te zeggen: ik weet niet of er extra capaciteit nodig is voor handhaving. Ik stel hem toch graag de volgende vraag. Vindt de heer Heerts echt dat de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming nu al voldoende capaciteit heeft en straks voldoende mensen aan boord heeft om handen en voeten te geven aan dit wetsvoorstel?

De heer **Heerts** (PvdA): Ik weet niet hoeveel capaciteit de Landelijke Inspectiedienst tekort komt. Als die alles moet opsporen en vervolgen, dan heeft die te weinig mensen. Het is echter best mogelijk dat uit andere elementen uit het opsporings- en vervolgingsapparaat veel signalen komen die dit kunnen ondersteunen. Bepaalde zaken hebben landelijke prioriteit nodig en dat geldt ook op dit punt. Wij moeten ons als burgers in dit land ervan bewust zijn dat geweld tegen dieren niet alleen niet mag maar ook voor nog heel veel ander geweld en andere misdaad staat.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Mag ik de heer Heerts erop wijzen dat dit initiatief ooit genomen is, zo'n vier jaar geleden, omdat de LID aan de bel trok omdat het zo niet langer kon en er niet meer te handhaven viel? Ik nodig de heer Heerts uit, als ik dat vanaf mijn plaats kan doen, om in de tijd die wij hebben tot de beantwoording van de initiatiefnemers en de tweede termijn van de Kamer eens bij de Landelijke Inspectiedienst langs te gaan en met die mensen te praten. Zo kunt u zich vergewissen van de problemen met de beperkte capaciteit die voortvloeit uit de beperkte financiering. Laat de heer Heerts dan nog eens terugkomen om deze interruptie opnieuw met mij te doen.

De heer **Heerts** (PvdA): Ik neem die suggestie mee, maar ik merk wel op dat niet alle uitbreidingen verbeteringen zijn. Hoe meer het signaal klinkt naar bepaalde opsporingsdiensten dat zij verantwoordelijk zijn voor het geheel, hoe minder hard de rest loopt. Iedereen moet voor dit onderwerp – het klinkt wat bizar – warm worden gemaakt. Het feit dat de PvdA en het CDA dit onderwerp zo serieus nemen, blijkt uit de verdediging van het initiatiefnemers. Verder mag mevrouw Van Velzen mij op alles wijzen wat zij wil.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

□

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij gekomen aan het einde van de eerste termijn van de Kamer. Dit debat wordt op een nader te bepalen moment voortgezet met de beantwoording van de initiatiefnemers en het commentaar van de minister van Justitie.

De vergadering wordt van 11.40 uur tot 14.00 uur geschorst.

De **voorzitter**: Op de tafel van de Griffier ligt een lijst van ingekomen stukken. Op die lijst staan voorstellen voor de behandeling van deze stukken. Als voor het einde van de vergadering daartegen geen bezwaar is gemaakt, neem ik aan dat daarmee wordt ingestemd.